

er nooit misschien een wetenschap zal kunnen bestaan, als experimenteele, die hiervan gegevens hebbende, de deducties zou kunnen geven.

De stijl van Pieter de Hoogh mist de grootheid van die van Vermeer. Hij heeft een gauwere bekooring, hij wordt gauwer begrepen. Zijn huisjes zijn niet met dat begrip van grootheid geschilderd — dat de stedegezichten hebben, die Vermeer maakte.

Ze zijn bekoorlijk.

Je zou de roode kleuren van deze twee naast elkaar zettend, dadelijk 't verschil zien. De kleur van Vermeer niet alleen bezittend de teederheid van Pieter de Hoogh maar de zwaar en effen geworden hartstochten daarboven die deze nooit zoo groot gezien, en nooit zoo schoon gekend kan hebben.

De maan-nachten van Claude le Lorrain, en de zon- en licht-verrukkingen van den onstuimigsten Turner.

De charme van de maan-volle nachten, wateren, horizonten en boomen van Lorrain is die van 'n transparante omhulling; en een peinzend en droomrig, maar zeer, toch, sereen zijn.

Een boom die in 't maan-licht staat is gansch anders dan des daags. Hij is meer een vlak geworden; en staat meer nog dan over dag in alles. 's Nachts staat alles toch meer in alles; de nacht is kosmischer dan den dag. Er is niet een verscheidenheid dan, maar één groote, lichte en donkre stof die 'n vlak is, maar waaruit de verhevenheden opstaan, zooals dan een kanaal dat in zee loopt en waar aan 't eind de golven hoger zijn dan den waterspiegel van 't stilste water.

De nacht is 'n eenheid.

De dag is in veel verschijningen.

En dit nachtelijke, droomrige, zich heffen is van Claude le Lorrain.

Turner — hij heeft misschien door zijn dringend verlangen naar licht — het beste water geschilderd dat 'k ooit zag. 't Beste bewegend water. Want dit, als golfschuim, en golvende hoogten is dikwijls meer een licht dan een vloeistof.

Zijn stormende zeeën, die zijn gejuich van licht. Ik heb er een gezien waar 't geluid en 't ge-licht door de vloeistof gefloten werd; waar er geen scheiding meer was tusschen al deze, die al tijd een zijn. En waar hij alles gaf — niet zoo als vele, alleen 't geluid; niet, als anderen, alleen 'n licht — maar geluid en licht. En de zeeën van Turner zijn geen harts-tochten bijna meer om 't water, zijn geen groote liefden meer om de zee, maar dwaasheden van harts-tocht, maar waanzinvolle pogingen van liefde.

En dit zoo te kunnen zijn, zoo zwierig, en zoo gewaaid, en zoo gezongen, en zoo de handen heerlijk hoog gestoken
is grootere kracht en groote schoonheid.